

AMB SERENA DETERMINACIÓ. ELS ÉSSERS INERMES

La gent té tendència a creure que el progrés social té relació directa amb el grau de control que la societat exerceixi sobre els rics i els poderosos. Això és veritat, però no pas del tot. Cal, a més, que sapiguem a favor de quins necessitats serà el sacrifici, poc o molt gros, que s'imposi als poderosos. Perquè, entre els desvalguts, n'hi ha que ho són més que altres.

Com més inermes es troben les persones que l'Estat, o la societat, vulguin emparar, més civilitzats es podran considerar aquell o aquesta. Millorar la situació de les classes socials menys afavorides però com més va més fortes i més ben organitzades políticament i sindicalment, és obligat de fer-ho perquè no hi ha més remei. Però això no revela pas una sensibilitat especial, no indica cap finalitat espiritual concreta ni menys una consciència particularment sensible. Revela simplement que, donada la correlació de forces existent, els grups en presència cerquen i troben una acomodació. Únicament quan un hom es responsabilitza de les dificultats dels altres, no pas per por, ni per afany de recompensa, sinó per pura decència, es pot dir que ha estat ascendit a la categoria de persona civilitzada. I només quan aquestes condicions prevalen d'una manera una mica general es pot parlar de l'existència d'una societat evolucionada.

No sé on vaig llegir una vegada que el mèrit de la

llengua catalana —com a hereva directa del provençal— no era pas la seva nissaga neollatina, no era tampoc la fonia, la plasticitat i el ritme amb què uns poetes com Verdaguer i Maragall la sabien polsar, ni tampoc la capacitat d'idioma modern apte per a l'ús generalitzat de l'especulació i de la ciència que li insuflà Pompeu Fabra. El català té un lloc especial en la història del progrés humà perquè en català els trobadors cantaren l'amor a la dona i a la bellesa i, si voleu, a la fragilitat humana en un món que volia renéixer de la nit medieval. Per fi, la força bruta passava a segon terme. La maça i el muntant cedien per primera vegada en molts segles a la compassió i a la generositat. El clarí s'inclinava, després de tants anys de barbàrie, davant el llaüt i la viola i la mètrica poètica s'imposava a les ordres i als crits de guerra. L'home començava a deixar d'ésser poc més que un pilot de músculs i s'aixecava fins a la tendresa. Aquest canvi radical es va fer en català. El món romà d'Occident destruït pels bàrbars hagué d'esperar, per a veure l'alba d'una nova civilització, que els habitants d'aquest racó del Mediterrani que s'estén entre Marsella i Barcelona es poguessin expressar. I això és el que pot legitimar més que res l'orgull de les nostres coses. És una victòria de l'esperit, de l'ànima de Catalunya, sobre la matèria. Però, ¿som hereus dignes d'aquest episodi tan bonic?

Els vells i els subnormals, per no agafar sinó dos casos especialment greus, estan indefensos per definició. No estan en condicions d'agrupar-se per interrompre la producció. Davant d'ells els rics no tenen per què témer per llurs beneficis ni els polítics per llurs carreres. Al contrari: els familiars dels nostres vells i els nostres deficitaris mentals sembla que se senten humiliats en haver de proclamar davant els veïns que en llurs famílies figuren exemplars defectuosos, per l'ús en un cas i d'origen en l'altre. Els infants, al carrer i a l'escola, es riuen cruelment dels uns i els altres, tal com correspon a una socie-

tat primitiva i espiritualment grollera. És clar que, si les famílies no gosen mobilitzar-se, bé per crear un conflicte i torbar la tranquil·litat dels poderosos, bé per oferir el seu ajut addicional als encimbellats qui sap per a quina empresa que els convé, encara seran menys capaços els interessats mateixos d'organitzar directament cap lluita que pugui resultar en defensa seva.

Encara que fossin capaços de prendre la iniciativa —que no ho són pas—, els nostres inermes, per sort o per desgràcia, són relativament pocs i es troben molt dispersos geogràficament i socialment (són interclassistes, diguem). Llur capacitat de negociació és pràcticament nulla. Els vells, a més, perquè ja estan vençuts i doblegats davant les portes de la mort. Els subnormals, perquè, en llur innocència definitiva i insalvable, mai no sabran res de lluites, d'ambicions ni de violències. Són els mansois de cor que un home exemplar, únic en cinc mil anys d'història més o menys civilitzada de la humanitat, sol entre milions d'homínids que han deambulat transits d'egoisme per la comèdia humana durant tot aquest temps, ha sabut comprendre i estimar. ¿Caldrà fins i tot recordar que fou el Crist de sant Joan Evangelista? Davant aquesta impotència, els prepotents d'aquesta terra, els cobejosos de diners i de poder, els triomfadors a ultrança, no donaran mai res i no cediran gens ni mica. Per a què? Per a qui? Què li poden treure, a un vell? ¿Què han de témer d'un dolç i tímid cervatell mongòlic? I, més greu encara, certs desposseïts que haurien de comprendre bé la tragèdia dels qui són més pobres que ells, així que descobreixen la força amagada que els neix a l'empar de la sindicació o associació incipient —entre éssers explotats, sí, però tanmateix sans i forts—, s'obliden dels qui mai no tindran cap mena de força ni es podran unir i entren obertament, exclusivament, en el mercat de les vanitats, del forceig i de la corrupció.

I aleshores veiem com la Caixa de Pensions per a la

Vellesa i d'Estalvis de Barcelona aconsegueix que els seus directius surtin fotografiats a tota la premsa lliurant milions a l'Institut d'Estudis Catalans, en un acte que em sembla oportunista. I això que jo sóc membre de l'Institut i que tot allò que es fa a favor seu em sembla molt bé. Però que ningú no es faci il·lusions. Res del que escrivim els doctes numeraris no val una sola llàgrima de les que silenciosament ploren tantes mares, ara, en aquest moment, en racons amagats del rusc barceloní, en comprendre sense remei que el fill indefens mai no els parlarà ni serà capaç de reconèixer-les, ni podrà correspondre a llur amor.

I ens sembla molt bé que el senyor Socias Humbert destini vint milions al Congrés de Cultura Catalana, tal com ha fet a so de bombo i platerets, perquè això és el que demana la gent i és això el que el pot fer popular. Però que sàpiga el senyor alcalde que les grans tragèdies de Barcelona s'amaguen en la intimitat d'innombrables habitacles modestos on els estadants oculten llurs angoixes, no per humils menys esborronadores, atemorits per un pudor malentès. I que, mentre no arribin a les pregoneses d'aquestes nafres insondables que haurien de deixar tothom corglaçat, els nostres rics no seran més que uns «caballers d'indústria» aprofitats i els nostres polítics no seran sinó uns vividors pagant els altres.

Però que ningú no oblidí que, a despit de tot, la nostra societat madura i avança. Com més va més n'hi ha que cerquen la correcció del mal on és més profund sense aspirar a cap recompensa; com més va més són els qui pensen que la desgràcia no és una vergonya que han d'amagar en silenci les víctimes que la pateixen; com més va més són els qui volen saber amb detall, molt de detall, en què consisteixen les obres benèfico-socials de les nostres poderoses Caixes d'Estalvis, que a jutjar pels seus passius ingents (dipositats per gent modesta) i suposada una bona gestió simplement normal i corrent, han

de generar anualment mils de milions de fons sense finalitats de lucre (a Guipúscoa dediquen anualment desenes de milions als subnormals). Com més va més gent hi ha que creuen que ha arribat el moment que els nostres Ajuntaments i les nostres Diputacions publicuin i divulguin —al cèntim—, per a ús del ciutadà mitjà, la distribució funcional de llurs pressupostos. Principi clàssic de les Finances Públiques: la publicitat de totes les despeses i de tots els ingressos pressupostaris.

Sense cap mena d'arrogància però amb una determinació ben serena, vull advertir als poderosos d'aquestes terres que els nostres germans inermes tenen cada vegada més amics i gradualment van deixant d'ésser indefensos. Si els nostres prohoms no són capaços de seguir el dictat del cor —per manca de voluntat o per manca de cor—, més val que es disposin a ajudar els oblidats de sempre, que, almenys, això convindrà aviat a llurs interessos. En efecte, els desemparats profunds, els pretèrits de la història, com més anirà menys ho seran. I quan haurem aconseguit d'alertar el país, els rics a pagar, i ai dels polítics ressagats!

En algun altre article parlaré del que es pot fer, del que costa, de qui té els diners i de qui ha de pagar.

23 gener 1977